

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(повна назва закладу вищої освіти)

Факультет/інститут _____ геолого-географічний

Кафедра географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Запорожченко О. В.

_____ 20__ р.

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Географія сфери обслуговування

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський)

Спеціальність _____ 014.07 Середня освіта (Географія)
(код і назва спеціальності (тей))

2020 р.

Розробник – доцент Хомич Лариса Василівна, к.геогр.н., доцент кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру.

Протокол № 1 від. “31” серпня 2020 р.

Завідувач кафедри

(підпис)

(Буяновський А.О.)
(прізвище та ініціали)

Обговорено та рекомендовано до затвердження навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету:

Протокол № 1 від. “23” 09 2020 р.

Голова НМК

(підпис)

(Сич В.А.)
(прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни «Географія сфери обслуговування» складена відповідно до освітньо-професійної програми для підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціалізацією 014.07 «Середня освіта (Географія)» спеціальності 014 «Середня освіта» та є складовою циклу вибіркових навчальних дисциплін.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні питання територіальної організації сфери послуг, сучасні тенденції, структурні зміни у розвитку сфери послуг, загальні теоретичні та практичні питання організації та функціонування сфери послуг на міжнародному, національному, локальному рівнях.

Місце навчальної дисципліни в структурі освітнього процесу.

Навчальна дисципліна «Географія сфери обслуговування» базується на знаннях, попередньо отриманих під час вивчення дисциплін: «Основи суспільної географії», «Економічна і соціальна географія України та методика її викладання», «Географія світового господарства», «Соціальна географія», .

Навчальна дисципліна «Географія сфери обслуговування» включена до освітньої програми напряму підготовки за спеціалізацією 014.07 «Середня освіта (Географія)» спеціальності 014 «Середня освіта» у якості дисципліни вибору студентів. Вивчається на 4 курсі у 7-му семестрі.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Географія сфери обслуговування як розділ суспільної географії. Теоретичні основи географічного вивчення сфери послуг.
2. Стан національного та світового ринку послуг, міжнародної торгівлі послугами. Розвиток окремих видів сфери послуг в світі та Україні.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - отримання студентами теоретичних знань щодо значення сфери послуг в сучасному суспільстві, сутності поняття «послуга», сучасної структури сфери послуг, особливостей її просторової організації та тенденцій розвитку та структурних трансформацій у світі та в Україні, формування уміння застосовувати на практиці навички аналізу сучасного ринку послуг, аналізу попиту на послуги, розміщення підприємств сфери послуг.

Завдання:

- засвоєння і розуміння сутності поняття «послуга» та основних понять і термінології, яка використовується в географії сфери послуг;
- показати роль сфери послуг як сфери нематеріального виробництва в узагальненій структурі господарства України та світу;
- сформулювати уявлення про територіальні відмінності потреб населення в різних послугах та рівнях їх задоволення, рівнях обслуговування населення;
- показати особливості та закономірності територіальної організації галузей, які обслуговують населення та суспільство в цілому;
- оволодіти основними методами та прийомами картографування галузей, які обслуговують населення;

- розглянути особливості функціонування та територіальної організації сфери обслуговування в Україні на різних ієрархічних рівнях;
- набуття теоретичних знань про принципи класифікації послуг;
- отримання необхідних знань про особливості функціонування міжнародного ринку послуг та світової торгівлі послугами;
- отримання теоретичних знань та практичних навичок щодо аналізу статистичних даних для виявлення територіальної організації обслуговування;
- визначення впливу процесу глобалізації на розвиток сфери послуг.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

а) загальних: базові знання в галузі, необхідні для освоєння загально-професійних дисциплін (ЗК1, ЗК5, ЗК7); .

б) фахових загальних (ФК1; ФК3, ФК4; ФК7; ФК9; ФК15);

в) спеціальних фахових знань і розуміння та умінь (ПРН1, ПРН4, ПРН6, ПРН9, ПРН15, ПРН22).

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- сутність поняття «послуга», «сфера послуг», «соціальна інфраструктура»;
- теоретичні та методологічні основи суспільно-географічних досліджень сфери обслуговування;
- принципи класифікації послуг за різними критеріями;
- закономірності територіальної організації сфери обслуговування;
- показники, які характеризують стан та рівень розвитку сфери послуг;
- характерні риси та тенденції розвитку світового ринку послуг;
- принципи та особливості маркетингу в сфері послуг.

вміти:

- аналізувати стан та тенденції розвитку світової торгівлі послугами;
- практично застосовувати отримані теоретичні знання щодо організації обслуговування населення;
- збирати та аналізувати статистичну інформацію, використовувати порівняльно-географічний аналіз, методи картографування;
- визначати стан розвитку сфери послуг в країні, регіоні, місті на основі аналізу статистичних даних;
- використовувати теоретичні знання для розробки програм розвитку сфери.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин, що становить 3 кредитів ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Географія сфери обслуговування як розділ суспільної географії. Теоретичні основи географічного вивчення сфери послуг

Тема 1. Роль сфери послуг в житті суспільства. Поняття сфери послуг.

Роль сфери послуг в сучасному суспільстві. Розвиток сфери послуг в світі. Період постіндустріального розвитку. Фактори інтенсифікації розвитку сфери послуг.

Тема 2. Сутність поняття «послуга».

Сутність поняття «послуга». порівняння основних підходів до визначення сутності послуги та процесу обслуговування. Характерні риси (ознаки) послуги. Порівняльна характеристика традиційного товару та послуги. Послуга як товар.

Тема 3. Класифікація послуг. Оцінка цінності та якості послуги.

Принципи та підходи щодо класифікації послуг. Видова класифікація послуг. Класифікація сфери послуг за відчутністю та невідчутністю, за сферою споживання. Інші критерії та підходи. Класифікація послуг як предмета торгівлі. Класифікація сфери послуг СОР та за Класифікатором видів економічної діяльності в Україні.

Чинники формування потреб в послугах. Модель цінності послуги. Критерії оцінки якості послуги споживачами. Принципи розробки послуги.

Тема 4. Географія сфери обслуговування: об'єкт, предмет, завдання дослідження.

Географія сфери послуг як галузь суспільної географії. Об'єкт та предмет дослідження. Мета та завдання дослідження. Напрями дослідження. Взаємозв'язок з іншими науками. Показники розвитку галузей сфери послуг. Соціальна інфраструктура, соціальна сфера, сфера обслуговування.

Тема 5. Методологічні та методичні підходи географічного дослідження сфери послуг.

Наукові підходи, системні властивості сфери послуг. Показники територіальної диференціації рівня розвитку сфери послуг. Методологічні підходи: територіальний, екологічний, проблемний, системний, типологічний, поведінковий, історико-географічний, демографічний, галузево-статистичний. Методи дослідження сфери послуг: загальнонаукові, спеціальні методи суміжних наук, специфічні суспільно-географічні. Загальна методика дослідження територіальної організації сфери послуг.

Тема 6. Принципи територіальної організації сфери послуг. Теорія центральних місць.

Фактори територіальної організації сфери послуг. Закономірності просторового розвитку сфери послуг. Принципи територіальної організації сфери послуг. Поняття «територіальна система послуг». Теорія центральних місць. Спеціалізовані територіальні системи сфери послуг (ТСП) і методи їх дослідження. Поняття спеціалізованої ТСП. Її основні територіальні елементи. Поняття інтегральної ТСП. Ієрархічні рівні ТСП в Україні.

Змістовий модуль 2. Стан національного та світового ринку послуг, міжнародної торгівлі послугами. Розвиток окремих видів сфери послуг в світі та Україні.

Тема 7. Загальні принципи функціонування ринку послуг.

Поняття «ринок послуг». Загальні особливості та фактори розвитку ринку послуг. Основні підходи щодо класифікації ринку послуг за видами послуг, за масштабом, за механізмом управління, за структурою. Особливості функціонування ринку послуг.

Тема 8. Етапи життєвого циклу послуги на ринку. Маркетинг сфери послуг.

Характерні особливості етапів життєвого циклу послуги на ринку. Відмінності маркетингу традиційних товарів «4Р» та послуг «7Р». Зовнішній, внутрішній та інтерактивний маркетинг. Маркетингмікс у сфері послуг.

Тема 9. Сутність державного регулювання ринку послуг. Регулювання ринку послуг в Україні.

Мета державного регулювання процесів на ринку послуг. Функції державного регулювання – контрольна, організаційна, розподільча, управлінська та ін. Класифікація впливу держави за характером дії: комплексні функції державного регулювання, обмежуючі функції державного регулювання, підтримуючі функції державного регулювання, регулюючі функції державного регулювання. За змістом: правові, економічні, організаційні. За характером впливу засоби регулювання: прямі та непрямі (опосередковані). Загальні принципи та підходи щодо державного регулювання ринку послуг в Україні. Управління територіальною організацією сфери послуг.

Тема 10. Стан розвитку ринку обслуговування в Україні. Особливості просторової організації ринку обслуговування.

Соціально-культурний комплекс. Житлово-комунальне і готельне господарство. Географія медичного і рекреаційного комплексу. Комплекс соціально-побутових послуг. Послуги інформаційні зв'язку і транспорту. Туристичні послуги. Характеристика стану та рівня розвитку сфери послуг на регіональному рівні. Географія освітніх послуг.

Тема 11. Теоретичні основи світової торгівлі послугами.

Загальна сутність міжнародної торгівлі послугами. Міжнародний (світовий) ринок послуг. Класифікація послуг як об'єкту міжнародної торгівлі ГАТС/СОТ, Класифікація Світового банку та ін. Способи поставки послуг у міжнародній торгівлі згідно з ГАТС. Сучасний стан та перспективи розвитку світової торгівлі послугами. Провідні експортери та імпортери послуг.

Тема 12. Характеристика основних сегментів та географії світового ринку послуг. Вплив процесу глобалізації на розвиток сфери послуг.

Транспортні, інформаційні, культурно-рекреаційні послуги, зв'язок, торгівля оптова й роздрібна, кредитно-фінансові операції, страхування, операції з нерухомістю, у сфері обігу, виробничі послуги, ремонт та обслуговування транспорту, туристичні, освітні, медичні послуги на світовому ринку. Спеціалізація окремих країн на світовому ринку послуг.

3. Рекомендована література

Основна:

1. Дудник І. М. Територіальна організація послуг: Курс лекцій. – Полтава: ПІБ МНТУ, 2002. – 98 с.
2. Географія світового господарства з основами економіки: навч. посібник / [за ред. Олійника Я. Б., Смирнова Г. Г.]. – Київ: Знання, 2011. – 637 с.
3. Моргулець О. Б. Менеджмент у сфері послуг. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 384 с.
4. Румянцев А.П., Коваленко Ю.О. Світовий ринок послуг: Навчальний посібник. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 456 с.
5. Світовий ринок товарів та послуг: навч.-метод. посібник / Л.Л. Носач [та ін.]. – Харків : «Видавництво «Форт», 2014. – 295 с.
6. Географія сфери обслуговування : методичні вказівки з навчальної дисципліни / Уклад. О. Г. Корнус. – Суми : СумДПУ, 2012. – 32 с.2

Додаткова:

7. Батура О.В., Новікова Л.Ф., Парена В.А. Проблеми розвитку сфери послуг в Україні: Монографія. - Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. - 150с.
8. Куценко В. І. Сфера послуг: Навч. посібн. - К.: Політвидав України, 1989. - 176 с.
9. Кудінова М. М. Менеджмент невиробничої сфери. Методичний посібник. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. - 93. с.
10. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) [Текст]: навч. посіб. – 3-є вид., перероб. та доп. – К. : Альтерпрес, 2006. – 430 с.
11. Мальська М.П., Антонюк Н.В., Ганич Н.М. Міжнародний туризм і сфера послуг: Підручник. - К.: Знання, 2008. – 661 с.
12. Шевчук Л.Т. Соціальна географія: навчальний посібник / Шевчук Л.Т. -К.: Знання, 2007. -349 с.
13. Траченко Л. А. Послуга як об'єкт товарознавства: організація та контроль за якістю Навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене – Одеса ОНЕУ, ротاپронт, 2015. – 414 с.
14. Юрковский В. М. География сферы обслуживания. - К.: УМК ВО, 1989. 82 с.

Електронні інформаційні ресурси:

1. Державний комітет статистики України. <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. World Trade Organization. [URL:https://www.wto.org/](https://www.wto.org/)

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Сьомий семестр – залік. Підсумковий контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання у вигляді семестрового контролю, що проводиться за формою заліку за матеріалом, визначеним даною навчальною програмою. Методи контролю: опитування, дискусія, модульний контроль за допомогою тестування, підсумковий контроль - залік.

Обов'язковими умовами для допуску до підсумкового контролю є виконання всіх практичних завдань, участь у семінарах під час навчального процесу протягом семестру.

5. Методи діагностики успішності навчання

Поточний контроль з метою перевірки рівня підготовки та засвоєння знань студента здійснюється під час проведення занять, за результатами практичних та семінарських занять у вигляді тестування, опитування, участі у дискусії, виконання практичних робіт та ін.

Форми поточного контролю здійснюються за результатами:

- семінарських занять в формі дискусії по визначеній темі та сформованим завданням для підготовки;
- практичних занять в формі аналізу статистичних матеріалів, аналітичних оглядів, аналізу програмних документів та законодавчих норм, довідкових матеріалів, проведення розрахунків з виконанням діаграм, карто-схем.